

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**TECHNISCH RAPPORT INTERVIEWS
OPLEIDINGSCOMMISSIES EN EXAMENCOMMISSIES**

DE STAAT VAN HET ONDERWIJS 2021

april 2021

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Methoden	4
2.1	Bevraagde opleidings- en examencommissies	4
2.2	Interviews	4
3	Analyse	5
4	Resultaten	6
4.1	Het perspectief van de oc's op de kwaliteit van het afstandsonderwijs	6
4.2	Het perspectief van de ec's op de kwaliteit van het afstandsonderwijs	7
5	Conclusies	9
6	Bijlagen	10
	Bijlage 1 Gespreksleidraad opleidingscommissies kwaliteit afstandsonderwijs	10
	Bijlage 2 Gespreksleidraad examencommissies kwaliteit afstandsonderwijs	11

1 Inleiding

Dit is het technische rapport dat benut is voor paragraaf 6.5 Kwaliteit, hoofdstuk Hoger onderwijs van de Staat van het Onderwijs 2021. In dit rapport staat de verantwoording over de onderzoeksgegevens die wij hebben opgehaald uit interviews met opleidingscommissies (oc's) en examencommissies (ec's) over de kwaliteit van afstandsonderwijs. Van deze interviews bestaan aparte gespreksverslagen. In dit technische rapport zijn deze gespreksverslagen samengevat.

In de interviews met de opleidingscommissies stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Wat vinden jullie de belangrijkste taken van jullie opleidingscommissie?
2. Wat zijn de meest positieve en de meest zorgelijke punten ten aanzien van de kwaliteit van het afstandsonderwijs?
3. Hebben jullie advies uitgebracht over de eventuele zorgelijke punten en welke effecten heeft dat gehad?
4. Wat vinden jullie van de samenwerking met het opleidingsmanagement?

In de interviews met de examencommissies stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Welk beeld hebben jullie van de kwaliteit van de toetsing op dit moment?
2. Wat vinden jullie de grootste uitdagingen? Hebben de aanpassingen naar aanleiding van corona ook positieve effecten gehad op de kwaliteit van de toetsing?
3. Welke activiteiten heeft de examencommissie sinds maart 2020 ondernomen?
4. Welke ontwikkelingen zien jullie ten aanzien van de kwaliteit en continuïteit van de toetsing sinds maart 2020?
5. Hoe is de samenwerking binnen de instelling verlopen in de periode maart–november 2020?

Naast de interviews met opleidings- en examencommissies hebben we in de Staat van het Onderwijs gebruik gemaakt van een vragenlijst onder studenten waarin een aantal vragen over afstandsonderwijs zijn opgenomen en van de Covid-19 monitor onder bestuurders en medewerkers van de centrale staf van de hoger onderwijsinstellingen. Ook hebben we informatie benut uit onze reguliere instellingscontacten. Er is een apart technische rapport beschikbaar over de vragenlijst (Technisch rapport Hoger onderwijs) en er zijn factsheets over de Covid-19 monitor (zie www.onderwijsinspectie.nl). In de paragraaf met de conclusies wordt aan die andere informatiebronnen kort aandacht besteed.

2 Methoden

2.1 Bevraagde opleidings- en examencommissies

De geïnterviewde oc's en ec's zijn verbonden aan vijf van de ruim twintig instellingen die bevraagd zijn in de Covid-19 monitor. We hebben de vijf instellingen zodanig geselecteerd dat er diversiteit is: twee hogescholen (een in de randstad, een erbuiten), twee universiteiten (een technische universiteit en een algemene universiteit) en een niet-bekostigde instelling (nbi). Per instelling hebben we met twee examencommissies gesproken. Bij de bekostigde instellingen die, anders dan nbi's, verplicht zijn oc's in te stellen, hebben we met minimaal een opleidingscommissie gesproken. In totaal zijn acht oc's en tien ec's geïnterviewd. De interviews duurden ongeveer een uur.

2.2 Interviews

De interviews zijn gehouden via beeldbellen door steeds twee inspecteurs hoger onderwijs. Voor de gesprekken zijn gespreksleidraden ontwikkeld. De gespreksleidraad oc is te vinden in bijlage 1, de gespreksleidraad ec in bijlage 2.

De gespreksleidraad diende als uitgangspunt, verdiepende vragen zijn gesteld waarbij de interviews uit de Covid-19-monitor, het interview met de andere commissie en informatie uit onze reguliere instellingscontacten als referentiekader diende. Zo hebben de interviewers het beeld dat de bestuurders schetsten tijdens de interviews voor de Covid-19-monitor, het beeld dat de oc schetste en het beeld dat de ec schetste met elkaar vergeleken (triangulatie). Ten tijde van de interviews in november 2020 waren ook enkele voorlopige bevindingen uit de eerder genoemde vragenlijst onder studenten bekend. Ook deze bevindingen zijn aanleiding geweest voor verdiepende vragen.

3 Analyse

Tijdens de interviews was steeds een inspecteur hoger onderwijs de gespreksleider, de andere inspecteur maakte aantekeningen. De aantekeningen zijn door de inspecteur-gespreksleider waar nodig aangevuld. Ieder interview is door de inspecteurs samen nabesproken, waarbij zij het beeld uit het interview vergeleken met het beeld van de bestuurder van de instelling (Covid-19-monitor) en van de andere examen- dan wel opleidingscommissie van dezelfde instelling. Ook hebben we besproken in hoeverre het beeld overeen kwam met het beeld dat we hadden via andere instellingen en gremia (onder andere professionaliseringsbijeenkomsten van de Vereniging Hogescholen (VH)). De nabespreking is toegevoegd aan de gespreksaantekeningen. Er heeft, zoals vooraf aan de instellingen meegedeeld, geen terugkoppeling plaatsgevonden naar de instellingen. Nadat alle interviews gehouden waren, hebben we de data samengevat aan de hand van de gespreksverslagen.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen naar de kwaliteit van het afstandsonderwijs door de interviews met de oc's en ec's samen te vatten.

4.1 Het perspectief van de oc's op de kwaliteit van het afstandsonderwijs

Hieronder een samenvatting van de antwoorden op de (geclusterde) vragen.

Wat vinden jullie de belangrijkste taken van jullie opleidingscommissie?

De oc's rekenen het tot hun taak om te adviseren over de kwaliteit van het onderwijs. Zij betrekken in verschillende mate ook het welzijn van studenten in hun advisering. Sommigen adviseren hier expliciet over, omdat zij het van invloed achten op de ervaren kwaliteit van het onderwijs, de motivatie en studeerbaarheid. Alle oc's zijn betrokken geweest bij de omzetting van het fysieke onderwijs naar het afstandsonderwijs.

Wat zijn de meest positieve en de meest zorgelijke punten ten aanzien van kwaliteit afstandsonderwijs?

De oc's vinden dat ze een goed beeld hebben van de kwaliteit van het afstandsonderwijs. Aan dat beeld hebben de vele vakevaluaties bijgedragen en het intensieve contact tussen docenten dat noodzakelijk was voor de omzetting van fysiek naar afstandsonderwijs (o.a. intern overleg en professionaliseringsbijeenkomsten). De studentleden van de oc kregen ook input van andere studenten, hoewel dat door het ontbreken van fysieke bijeenkomsten minder breed was dan in gewone tijden.

Als zorgelijke punten noemden de oc's:

- Studentenmotivatie en -welzijn;
- De interactie tijdens onderwijsmomenten;
- Het ontwikkelen van een online didactiek;
- Proctoring;
- Toegankelijkheid van ICT-voorzieningen voor studenten;
- Studenten doen veel aan zelfstudie en zelfregulatie maar dat hoeft niet altijd goed te gaan;
- Werkdruk docenten;
- Invulling van stages en praktijkcomponenten.

De oc's noemden als positieve neveneffecten van Covid-19 de volgende punten:

- Versnelling digitalisering, nu zijn er bijv. goede kennisclips en zijn docenten veel handiger geworden met ICT;
- Internationalisering wordt makkelijker via de online voorzieningen;
- Flexibilisering, plaats en tijdonafhankelijk onderwijs, studenten volgen nu soms bij andere instellingen modules;
- Sommige vakinhoudelijke vernieuwingen zijn versneld.

Hebben jullie advies uitgebracht over de bovenstaande zorgelijke punten en welke effecten heeft dat gehad?

De meeste oc's hebben geadviseerd over de wijze waarop het onderwijs omgezet kon worden van fysiek onderwijs naar afstandsonderwijs. Ook hebben ze geadviseerd over de interne communicatie naar docenten en studenten. Een enkele oc functioneerde matig en is nauwelijks betrokken geweest en heeft geen adviezen gegeven. Dat heeft die oc over gelaten aan de medezeggenschap.

Verschillende oc's reageerden vooral op praktische problemen met een mondeling advies, maar pakten geen proactieve rol.

De oc's die wel geadviseerd hebben, voelen zich over het algemeen serieus genomen. Hetgeen niet betekent dat alle adviezen werden overgenomen, wel dat het management erop reageerde. De oc's hebben voorbeelden genoemd van verbeteringen die mede onder invloed van hun adviezen zijn gerealiseerd, zoals:

- (a) de versterking van de studiebegeleiding. Studieloopbaanbegeleiders hebben meer tijd gekregen voor een op een contacten met studenten;
- (b) het benutten van de beperkte mogelijkheid tot fysiek contact minder voor toetsen (oorspronkelijk plan binnen een instelling) en meer voor kleinschalig fysiek onderwijs;
- (c) technische verbeteringen van bijvoorbeeld de opnamekwaliteit van colleges en de timing van vragenuurtjes van de docent.

Wat vinden jullie van de samenwerking met het opleidingsmanagement?

Bij de meeste oc's gaat de samenwerking met het opleidingsmanagement redelijk goed.

Wel geeft ongeveer de helft van de oc's aan dat de interne communicatie beter kan. Soms hebben ze nog niet op al hun adviezen een reactie gekregen. Soms zijn ze te weinig op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen, hetgeen vooral in de beginperiode speelde.

Bij de enkele oc die minder functioneerde, was het contact met het opleidingsmanagement zeer beperkt.

4.2 Het perspectief van de ec's op de kwaliteit van het afstandsonderwijs

Hieronder een samenvatting van de antwoorden per gestelde vraag.

Welk beeld hebben jullie van de kwaliteit van de toetsing op dit moment?

Alle ec's geven aan dat de kwaliteit van de toetsing op orde is. Zij hebben toegelicht hoe ze het niveau van de toetsing borgen (zie activiteiten hieronder). In de beginperiode zijn toetsen soms uitgesteld of termijnen verlengd om de omslag naar afstandsonderwijs en -toetsen te kunnen maken. Nu is soms zelfs een verbeterslag gemaakt omdat de toetsing opnieuw is doordacht (alignment). Wel blijven er bepaalde uitdagingen (zie hieronder).

Mocht Covid-19 langer gaan duren, dan hebben de meeste ec's wel zorgen over de mate waarin de eindcompetenties te onderwijzen en te toetsen zijn die sommige (bijvoorbeeld interculturele of praktische beroepsvaardigheden veelal verworven tijdens een stage) vaardigheden betreffen.

Wat vinden jullie de grootste uitdagingen? Hebben de aanpassingen naar aanleiding van corona ook positieve effecten gehad om de kwaliteit van de toetsing?

De grootste uitdagingen liggen volgens de ec's op het terrein van:

- Fraudebestrijding (hoe controleer je met afstandstoetsen dat de student daadwerkelijk zelf zijn toets maakt en niet iemand anders)
- Toetsing van vaardigheden;
- De ICT-infrastructuur en proctoring (techniek, AVG, fraude);
- Het hanteren van termijnen, vooral bij de grote vakken met veel studenten;
- Het beheersbaar houden van de werkdruk voor de docenten en de ec leden zelf.

Voor sommige examencommissies die al gewend waren veel digitale toetsen af te nemen, spelen deze uitdagingen minder dan voor andere ec's.

Sommige examencommissies merken op dat het afstandsonderwijs niet zo geschikt is voor het ontwikkelen van sommige interactieve of creatieve vaardigheden. Deze vaardigheden staan niet altijd in de eindtermen dus worden

minder getoetst, maar ze zijn wel onderdeel van de bredere ontwikkeling van de student. Dit komt onder druk te staan.

Als positieve effecten noemen de ec's:

- Versnelling van de digitale innovatie, bijv. een efficiëntie slag door het gebruik van ICT bij kennisoverdracht en kennistoetsing;
- Een update van de toetsing, omdat veel toetsen aangepast moesten worden stonden docenten opnieuw stil bij de aansluiting tussen eindtermen en toetsing;
- Bij sommige instellingen die reeds plannen hadden om minder summatief te toetsen en meer formatief feedback te geven, is deze innovatie versneld;
- Een enkele instelling noemt dat het een impuls biedt aan de ontwikkeling van microcredentials.

Welke activiteiten heeft de examencommissie sinds maart ondernomen?

Alle ec's geven aan dat zij het in de Covid-19 periode erg druk hebben gehad. Ze hebben onderling meer overlegd dan in eerdere periodes. Hun belangrijkste activiteiten waren:

- Het geven van inhoudelijke kaders/richtlijnen waarbinnen de reguliere tentamens omgezet konden worden naar tentamens die binnen afstandsonderwijs realiseerbaar waren;
- Richtlijnen met betrekking tot ICT-kwesties en proctoring;
- Het evalueren van afgenomen toetsen en de rendementen van de deze toetsen;
- Het beslissen over individuele verzoeken van studenten (onder andere over verlening geldigheidsduur tentamen, extra herkansingen en dergelijke);
- Het overleg met het management en met de examinatoren, gericht op het krijgen en geven van informatie en het verkrijgen van draagvlak.

Welke ontwikkelingen zien jullie ten aanzien van de kwaliteit en continuïteit van de toetsing sinds maart?

Alle ec's geven aan dat de toetsen nu veelal wel gewoon doorgaan, nadat bij veel opleidingen de toetsen in het voorjaar tijdelijk uitgesteld werden. In november is men nog bezig met het analyseren van de tentamenresultaten; het eerste beeld is bij velen dat de resultaten niet erg afwijken van die in een normale periode. Het toetsen van praktische vaardigheden blijft lastig met de coronaleefregels. Denk hierbij aan de beschikbaarheid van practicarumtes en/of laboratoria.

Hoe is de samenwerking binnen de instelling verlopen in de periode maart-november?

Alle examencommissies hebben de samenwerking in de instelling zowel met het management/bestuur als met de docenten sterk geïntensiveerd. Zij waren ook vaak betrokken bij het crisismanagement. Velen ervaren dat als positief: het heeft het wederzijds begrip versterkt, samen werken aan oplossingen.

5 Conclusies

De inspectie heeft voorafgaand aan de interviews met de oc's en ec's driemaal, de laatste keer in oktober 2020, een gesprek gehad met ongeveer 25 besturen in het kader van de Covid-19-monitor. De resultaten daarvan zijn te vinden op de website van de inspectie (factsheets). Daarnaast hebben ruim 2.000 studenten in oktober 2020 een vragenlijst van de inspectie ingevuld over hun ervaringen met het afstandsonderwijs in de periode vanaf maart 2020. De resultaten zijn te vinden in het technisch rapport Hoger onderwijs. Tot slot heeft de inspectie professionaliseringsbijeenkomsten voor ec's van de VH bijgewoond en in diverse instellingscontacten met ec's en besturen gesproken over de effecten van Covid-19 op het onderwijs.

Het beeld dat verschillende oc's en ec's in november 2020 in de interviews schetsen van de kwaliteit van het afstandsonderwijs ontloopt elkaar niet veel. Dat beeld is geschetst in de vorige paragraaf. Alle ec's hebben de afgelopen periode actief hun taken ingevuld; het functioneren van de oc's wisselt sterk. Als we de beelden vergelijken die we krijgen van de besturen, de oc's, de ec's en de studenten constateren we dat alle betrokkenen een vergelijkbaar beeld schetsen (met andere accenten) van de uitdagingen waar Covid-19 het hoger onderwijs voor stelt: het interactieve karakter van het onderwijs, het uitdagende en motiverende element, het studentenwelzijn, de vaardigheden. Bestuurders, oc's en ec's (voor zover ze zich daarover uitlaten) hebben een wat ander beeld dan de bevraagde studenten over de mate waarin Covid-19 tot studievertraging leidt, de deelname van studenten aan het onderwijs en de vakevaluaties.

6 Bijlagen

Bijlage 1 Gespreksleidraad opleidingscommissies kwaliteit afstandsonderwijs

Deel 1 Introductie

In de introductie leggen we het doel van onze interviews uit en vertellen wij de commissie waarom wij hen geselecteerd hebben om deel te nemen.

Deel 2 Interview

1. Wat vinden jullie de belangrijkste taak van jullie opleidingscommissie?
2. Vinden jullie het ook tot je taak behoren om te adviseren (naast directe onderwijskwaliteit) over het welzijn van studenten?
3. In welke mate hebben jullie een beeld, binnen jullie opleiding, van de kwaliteit van het afstandsonderwijs?
4. Wat zijn de meest positieve en de meest zorgelijke punten ten aanzien van de kwaliteit afstandsonderwijs?.
5. Hebben jullie advies uitgebracht over de bovenstaande zorgelijke punten?
6. Hoe heeft de opleiding op jullie adviezen gereageerd?
7. Denken jullie dat er al verbeteringen zijn bereikt?
8. Wat vinden jullie van de samenwerking met het opleidingsmanagement?

Deel 3 Afsluiting

Bij de afsluiting van het gesprek vraagt de inspectie of er nog zaken onbesproken zijn gebleven die de geïnterviewde nog graag aan de orde wil stellen. We bedanken voor het gesprek en lichten het vervolg toe.

Bijlage 2 Gespreksleidraad examencommissies kwaliteit afstandsonderwijs

Deel I Introductie

Bij de opening van het gesprek stelt iedereen zich voor, licht de inspectie het doel en de achtergrond van het onderzoek toe, en het belang van dit gesprek.

Deel 2 : Interview examencommissies

1. Welk beeld hebben jullie van de kwaliteit van de toetsing op dit moment?
2. Wat vinden jullie de grootste uitdagingen? Hebben de aanpassingen naar aanleiding van corona ook positieve effecten gehad om de kwaliteit van de toetsing?
3. Welke activiteiten heeft de examencommissie sinds maart ondernomen?
4. Welke ontwikkelingen zien jullie ten aanzien van de kwaliteit en continuïteit van de toetsing sinds maart?
5. Hoe is de samenwerking binnen de instelling verlopen in de periode maart–november?

Deel 3 Afsluiting

Bij de afsluiting van het gesprek vraagt de inspectie of er nog zaken onbesproken zijn gebleven die de geïnterviewde nog graag aan de orde wil stellen. We bedanken voor het gesprek en lichten het vervolg toe.